No 6. Donderdag 11 Februari 1909 9de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Wij vestigen de aandacht der lezers van het Koloniaal Weekblad op de gelegenheid, om door invulling van het inschrijvingsbiljet, dat voorkomt op de achterzijde van den omslag, bij te dragen tot het **Indisch Vreugdeblijk** aan Hare Majesteit de Koningin (zie ons vorig nummer).

Verzoeke de ingevulde biljetten te zenden aan den penningmeester van het Hoofdbestuur, den heer A. A. C. Harting, Heulstraat 17, 's-Hage.

II. Van de „Commissie van Oost en West" op **Curaçao** werd bij schrijven van 10 Januari 1909 het bericht ontvangen, dat in eene vergadering, gehouden op 7 Januari 1909, voorlezing is gedaan van de correspondentie van het Hoofdbestuur in zake de **hoedenvlechterij**.

Deze correspondenties zijn thans gesteld in handen van de „Maatschappij van Landbouw" te Willemstad, die ten deze de meeste diligentie zal betrachten.

De gegevens, voorkomende in die correspondentie, worden op hoogen prijs gesteld.

Van de Afdeeling Leiden:

Voordracht op Vrijdag 12 Februari 1909, des avonds ten 8½ ure in het gebouw Klein Auditorium van de Academie, te houden door den heer C. J. Van Kempen.

Onderwerp:

„Delische schetsen." (Causerie.)

HET BESTUUR.

Van de Nederlandsche Afdeeling der „N. I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw":

OPENBARE VERGADERING

op Woensdag 17 Februari 1909, 's avonds 8 uur, 's Gravenhage,

„Maison Concordia", Alexanderplein 10.

Onderwerp:

„Eenige beschouwingen omtrent de **Indische Inkomstenbelasting** (Staatsblad 1908 No. 298) voornamelijk in verband met art. 17 der ordonnantie."

Artikel 17 luidt:

Bij de berekening van de in artikel 13 bedoelde stortingen geldt het volgende:

1o. Indien binnen één jaar na de afkondiging dezer ordonnantie *) ten genoegen van den Directeur van Financiën wordt aangetoond, dat voor de inwerkingtreding van deze ordonnantie de winst, geheel of gedeeltelijk niet is uitgekeerd, doch tot verhooging van het tot uitoefening van het bedrijf aangewende kapitaal is gebezigd, wordt het bedrag waarmede het kapitaal dientengevolge is vermeerderd, onder de stortingen begrepen.

De Directeur van Financiën roept hierbij de voorlichting in van eene Commissie, welke te Batavia gevestigd is. De Gouverneur-Generaal benoemt den voorzitter en de overige leden van deze commissie.

2o. Heeft de storting niet in geld, maar door inbreng van goederen of rechten plaats gegrepen, dan geldt als gestort bedrag de verkoopwaarde van het ingebrachte tijdens den inbreng.

Heeft de inbreng reeds meer dan een jaar voor het inwerking treden van deze ordonnantie plaats gegrepen, dan geldt als verkoopwaarde de waarde, waarop de goederen en rechten bij den inbreng zijn geschat.

Spreker: de heer **Mr. C. F. H. Hierneiss**, advocaat en accountant 1e klasse, die bereid is op vragen te antwoorden en gewenschte inlichtingen te geven.

Vrije toegang ook voor niet-leden.

De Voorzitter,
P. J. VAN HOUTEN.
De Secretaris,
S. STIBBE.

*) dus voor den 8en April 1909.

Van de Redactie Commissie:

De volgende circulaire werd ons ter plaatsing toegezonden:

Vereeniging tot het houden van toezicht op de verzorging en opvoeding van Indische kinderen te Amersfoort.

De Vereeniging is opgericht door de heeren: P. M. L. de Bruijn Prince, oud-Vice-president van den Raad van Indië; dr. L. J. de Rochemont, oud-dirigeerend officier van gezondheid 1e klasse; M. Willemstijn, oud-kolonel hoofd-intendant; jhr. J. W. A. Barchman Wuijters van Vliet, Burgemeester van Amersfoort; mr. P. L. Baudet, advocaat en procureur; G. J. Buijs, Directeur van de Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus; Joh. H. van der Meiden, industrieel; dr. J. H. Moll, Rector van het Gymnasium; A. P. Schröder, Notaris — allen te Amersfoort, waarvan de drie eerstgenoemden zullen optreden respectievelijk als Voorzitter, Ondervoorzitter en Secretaris der Vereeniging.

Het doel der Vereeniging is in hoofde dezer omschreven. Zij stelt zich voor, hare zorgen niet alleen uit te strekken tot kinderen van Europeesche afkomst, maar ook tot die van gegoede Inlanders en Chineezen en ook om, desgewenscht, na afloop der studiën aan Lagere school, Hoogere Burgerschool of Gymnasium te Amersfoort, toezicht op de aan verschillende inrichtingen van Hooger onderwijs studeerenden te houden.

Een en ander geschiedt geheel belangeloos; alleen zal, bij plaatsing van kinderen, eene geringe bijdrage (bijv. voor éénmaal 5 pCt. van een jaar verplegings- en opvoedingskosten) moeten worden betaald, ten einde te kunnen voorzien in de noodzakelijke uitgaven voor porto's, telegrammen, reiskosten, enz. enz.

De Vereeniging kan daarentegen in verband met het vorenstaande geene geldelijke verantwoordelijkheid op zich nemen tegenover de inrichtingen van onderwijs, voor de verpleging, enz., maar verklaart zich wel bereid om haar intermediair te verleenen tot betaling van een en ander, na ontvangst der gelden.

Belanghebbenden, en c.q. ook families, die zich te Amersfoort metterwoon mochten willen vestigen, worden uitgenoodigd zich tot verkrijging van nadere inlichtingen te wenden tot den Secretaris voornoemd, wordende nog aangeteekend, dat de cursussen van de Lagere, de Middelbare en de Hoogere inrichtingen van onderwijs in den regel aanvangen tegen primo September, terwijl de toelatings-examens meestal in de maand Juli te voren worden gehouden.

P. M. L. DE BRUIJN PRINCE,
Voorzitter.
M. WILLEMSTIJN,
Secretaris.

Daar het doel dezer nieuwe Amersfoortsche vereeniging geheel samenvalt met het streven van „Oost en West" op dit gebied, juichen wij hare oprichting natuurlijk ten zeerste toe. Daar voorzitter en secretaris beiden lid zijn van „Oost en West" ligt samenwerking zeker in de bedoeling.

Uit Voorschoten meldt ons Mevr. Van Kol:

Vacantie-koloniehuis Soekaboemi.

Heden, 9 Febr., kon ik aan Mevr. Kooy—v. Zeggelen een postwissel van *f* 97.50 zenden als tichelsteentje voor haar koloniehuis.

Den gevers dank.

NELLIE.

Van de Afdeeling Utrecht en Omstreken.

Algemeene Vergadering
(ook niet-Leden zijn welkom)
te houden
in het gebouw **Irene**, *den 19 Febr. 1909, 's av. 7½ uur.*

Punten van Behandeling:

1. Notulen.
2. Verslag der Afdeeling over 1908.
3. Rekening en verantwoording over 1908.
4. Verkiezing candidaten Hoofdbestuur.
5. Verkiezing Afgevaardigde Algemeene Vergadering.
6. Verkiezing nieuwe Bestuursleden; aftredend de Heeren Dr. J. H. F. Kohlbrugge en H. Kohlbrugge, die zich niet herkiesbaar stellen.
7. Behandeling der door het Bestuur aan de orde gestelde stukken en van de leden ingekomen mededeelingen.
8. Benoemen twee leden voor het nazien der boeken over 1909.
9. Rondvraag.

De Rechtstoestand van Ambtenaren in Nederlandsch-Indischen Dienst.

Bij besluit van den Gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië van 5 October 1905 no. 33 werden de statuten goedgekeurd van eene vereeniging, zich noemende: „Bond ter verkrijging van rechtstoestand voor ambtenaren in Nederlandsch-Indischen dienst." Haar doel is: de verkrijging van eene bij algemeene verordening geregelde positie voor ambtenaren, door eenig openbaar gezag aangesteld.

De vereeniging is ontstaan, zooals men leest in het eerste nummer van haar orgaan **„De Ambtenaar"** van December 1907, „uit het besef bij de ambtenaren van het ongerijmde, het onhoudbare van een toestand, waarbij de belangrijkste beslissingen, om zoo te zeggen: à l'improviste genomen kunnen worden, en waarbij bovendien geschillen tusschen het gouvernement en zijne ambtenaren betreffende de onderwerpen, die wèl geregeld zijn, beslist worden door een der partijen zelve (het gouvernement) en dan nog zonder dat deze aan het in acht nemen van eenigerlei vorm of regel gebonden is, ja zelfs zonder dat de andere partij behoeft te worden gehoord!" Met aandacht volgt de vereeniging wat in Holland geschreven en gesproken wordt met het oog op de rechteloosheid, waarin de ambtenaren daar te lande verkeeren. „Zij krijgen in den regel bij hunne benoeming een schriftelijke aanstelling, maar hebben er geen recht op; zij ontvangen in den regel hun salaris in maandelijksche of driemaandelijksche termijnen, maar zij hebben er geen recht op; de in uitzicht gestelde verhoogingen worden hun gewoonlijk niet onthouden, maar recht hebben zij er niet op; zij hebben in den regel vacantiedagen en krijgen verlof wegens ziekte, maar recht op verlof hebben zij niet; zij worden in den regel wel gehoord, eer ze disciplinair gestraft worden, maar 't recht om gehoord of geroepen te worden, kennen zij niet; ze worden in den regel in hunne betrekking gehandhaafd, zoolang ze hun plicht doen en geschikt zijn, maar van een recht hierop is geen sprake, enz. enz."

De bond bestaat thans uit 102 zelfstandige leden, 100 leden der vereeniging: Bond van post- en telegraafambtenaren, 113 leden van het Nederlandsch-Indisch Onderwijzers-genootschap, allen woonachtig in de residentie Batavia, zijnde de bond te Batavia gevestigd. De wensch is echter, dat buiten Batavia zich afdeelingen van den bond zullen vormen. De vereeniging heeft tot dusver te kampen gehad met de moeilijkheden, welke elke nieuwe en jonge vereeniging ondervindt, tengevolge van onvoldoende bekendheid met haar streven, mutatiën in het bestuur, de onzekerheid omtrent den weg, dien men heeft in te slaan. Het bestuur is thans als volgt samengesteld: Dr. H. J. van Lummel, voorzitter; Ch. E. J. Meijll, 1e secretaris; M. H. Damme, penningmeester, tevens redacteur van het orgaan; Mr. J. H. De Sitter, ondervoorzitter; Ph. A. Bannet, 2e secretaris; V. H. J. Jansen, gedelegeerde van den bond van Post- en telegraafbeambten; P. Veen, gedelegeerde van het Nederlandsch-Indisch Onderwijzersgenootschap.

De vereeniging trad het strijdperk in met de gedachte, dat „zij, die met uitvoerend gezag zijn bekleed en die, vooral in Indië, gewend zijn om in ruime mate op dat gezag te steunen, in de laatste plaats van het nut en de noodzakelijkheid der door haar op touw gezette beweging overtuigd zullen worden, en dat zij hunne moeilijk te ontberen medewerking eerst zullen verleenen, nadat langdurige aktie harerzijds zal hebben aangetoond, dat 1o. handhaving van orde en van een goeden geest in een ambtenaarskorps uitsluitend met gebruikmaking van absoluut gezag niet meer past in het kader van onzen tijd;

2o. een onpersoonlijk onpartijdig gezag (scheidsgerecht of administratieve rechtspraak) zelfs in het belang van den Lande voor het absolute in de plaats kan treden.

Instede dus van den zeer verklaarbaren tegenstand van vele autoriteiten tegen de beoogde maatregelen als voorwendsel aan te voeren om zich niet bij den Bond aan te sluiten, meende men, moest veeleer die tegenstand tot de erkenning brengen, dat algemeene aansluiting der ambtenaren dringend noodig is en dat hoe eer hoe beter eene intensieve aktie moest begonnen worden.

Het bestuur in zijne nieuwe samenstelling voelt den moed in zich om de aktie krachtig voort te zetten. De bond van ambtenaren bij den Post- en telegraafdienst en het Nederlandsch-Indisch Onderwijzersgenootschap sloten zich reeds aan, voorts rekent men op de toetreding der vereeniging van leeraren bij het Middelbaar onderwijs, en van de ambtenaren van het Boschwezen, en hoopt op die van den bond der ambtenaren van de Staatsspoorwegen en van de vereeniging van ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur. Het orgaan, dat tot dusver ongeregeld uitkwam, en waarvan 5 nummers verschenen zijn, zal voortaan geregeld eens per maand verschijnen.

Zoolang in Nederland de administratieve rechtspraak nog niet is ingevoerd, zal deze, zoo meent men, ook voor Indië voorloopig tot de vrome wenschen gerekend worden. Maar in afwachting daarvan kan gestreefd worden naar verkrijging van brokstukken van een dergelijke rechtspraak. Zoo zou bijvoorbeeld het bestaan van een scheidsgerecht reeds zeer veel bijdragen tot het wegnemen van bestaande misstanden. Voorts wat betreft de zekerheid van uitbetaling der pensioenen ingeval van overgang onzer bezittingen in vreemde handen, alsmede wat aangaat den invloed van deelgerechtigden op het toezicht op de wijze van beheer van het civiel weduwen- en weezenfonds stelt men zich voor, dat belangrijke verbeteringen mogelijk zijn. In een uit het Algemeen Handelsblad overgenomen artikel van Mr. L. A. C. Kolff „Een pensioenbank voor Indische pensioenen" wordt herinnerd aan het lot van de hollandsche ambtenaren der vroegere Zuid-Afrikaansche republiek, die door de opvolgende Engelsche regeering zonder eenige vergoeding of tegemoetkoming aan den dijk gezet werden. De conduitestaten der ambtenaren maakten ook reeds een onderwerp van bespreking uit in het orgaan, terwijl mededeelingen van hetgeen in het buitenland, met name in Duitschland, geregeld is met betrekking tot den rechtstoestand der rijksambtenaren opmerking verdient.

B.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Voorlichting der pers door het departement van Koloniën in verband met een veel besproken Atjeh-bericht der *Sumatra Post*. — *De Standaard* over den toestand op de Philippijnen. — Uit den Atjeh-brief van het *Algemeen Handelsblad*.

Verschillende bladen hadden deze week Indische artikelen, die helaas voor den schrijver dezer kroniek geen stof opleveren. Immers de bewuste artikelen handelen over een gebeurtenis, waarvan volgens de verklaring van den minister van koloniën in de Eerste Kamer afgelegd, Z.Exc. „hoegenaamd niets bekend was". Daarmede vervallen natuurlijk alle perscommentaren, die gemaakt waren over het bericht, dat overste Swart als militair gouverneur van Atjeh zou aftreden en overste Doorman hem in die functie zou opvolgen. Deze, zooals nu blijkt, voorbarige courantencritiek is wel eenigszins kluchtig, hoewel wij ons geheel kunnen vereenigen met de verklaring, die de *Nieuwe Courant* van het gebeurde gaf. Inderdaad was er voor de couranten-redactie alle aanleiding om het bericht voor juist te houden.

In verband hiermede nog een opmerking. Had het niet op den weg van het departement van koloniën gelegen om de pers — *in casu* het publiek — die hier volkomen ter goeder trouw het spoor bijster was geraakt, op den rechten weg te helpen, door het bericht tegen te spreken, of nog beter: door 't publiek te laten weten hoe de vork in de steel zat? Thans weten wij alleen wat niet waar is, maar dat is slechts een negatieve wetenschap, waar wij betrekkelijk weinig aan hebben. Het geldt hier toch een zeer belangrijke zaak, die reeds een interessante voorgeschiedenis had. Wij denken hierbij aan het verschil van meening tusschen den gouverneur-generaal en den gouverneur van Atjeh: over het regeeringscommissariaat van den heer Liefrinck; aan de conferenties van beide heeren te Buitenzorg, en aan de verklaring van den heer Idenburg, in Januari jl. in de Eerste Kamer afgelegd, dat voor deze moeilijkheden „een bevredigende oplossing" was gevonden. Daarbij sloot zich het bericht der *Sumatra-Post* aan, al gaf dit ook een andere voorstelling van den afloop der onderhandelingen te Buitenzorg, dan algemeen verondersteld werd. Zij die niet gerust waren, hadden alle reden zich af te vragen, waarom bv. de passeering van overste Swart voor den kolonelsrang officiëel niet evengoed een „bevredigende oplossing" kon genoemd worden als zijn niet-passeering voor dien rang? De qualificatie „bevredigend" in verband met het woord „officiëel" heeft wel heele andere surprises opgeleverd.

Gezien nu dit alles, is de vraag gewettigd: had het departement van koloniën dit bericht, dat in alle couranten heeft gestaan, niet moeten tegenspreken? Het gold hier toch niet een eenvoudige promotie-affaire, maar een *politieke zaak* van groot belang, waarover vroeg of laat toch de minister een verklaring had moeten afleggen. Door het stilzwijgrn te bewaren, heeft 't departement alleen dit bereikt, dat het indirect in de hand heeft gewerkt het in circulatie brengen van allerlei dwaze voorstellingen — men kan zich voorstellen, hoe in de ons vijandige buitenlandsche persorganen van het denkbeeld der drie „Atjeh-pacificatoren" zal worden gebruik gemaakt — en dat de minister bij de verdediging en verklaring zijner Atjeh-politiek in de Kamer met verkeerde opvattingen zal te strijden hebben, hetgeen zijn ambtenaren hem gemakkelijk hadden kunnen besparen.

Hoe lang zal het nog duren, voordat men aan het departement van koloniën met eenige kennis van zaken gebruik zal weten te maken van de publiciteit?

***

Naar aanleiding van Mr. C. Th. van Deventer's uitnemend artikel in *De Gids* over het rapport van Taft betreffende den toestand op de Philippijnen, driestart *De Standaard*:

„Groot zijn de vorderingen, die de Amerikanen in korte jaren op die eens Spaansche eilanden gemaakt hebben. Vooral het schoolwezen is er snel uitgebreid. Alles op de Phillippijnen moet thans Engelsch leeren. Wie in het Engelsch zich goed kan uitdrukken verkrijgt er belangrijke voorrechten. En alles wordt er op aangestuurd, om de bevolking al spoedig tot zulk een staat van cultuur op te heffen, dat ze eerlang zichzelf zal kunnen regeeren.

Zelf erkent Mr. Van Deventer daarbij, dat dit vooral daaraan te danken is, dat de Spanjaarden de Philippijnen gekerstend hebben, en hun een Europeesche taal leerden verstaan. Volmondig geeft hij dan ook toe, dat de Roomsche Kerk op de Philippijnen het middelbaar onderwijs heeft doen bloeien, en te Manilla een iJlandsche Universiteit heeft opgericht.

Bedenkt men nu, dat de bevolking van onzen Archipel in aanleg niet bij de Philippijnen achterstaat, dan kan de conclusie geen andere zijn dan dat de Spaanrch-Amerikaansche kolonisatie ons komt beschamen, en dat wij zelfs op Java nog uiterst achterlijk zijn in onze zorge voor de inlandsche bevolking.

Dit is juist, en zoo vlak bij onze Koloniën zelfs niet zonder gevaar.

Alleen wil het ons voorkomen, dat Mr. Van Deventer verzuimt te wijzen op het struikelblok, dat de Islam ons in den weg legt. Had men bijtijds ook onzerzijds zijn Koloniën gekerstend, gelijk Spanje dit deed, en niet enkel op commerciëel belang gelet, en had men Voetius' raad gevolgd om ook in onze Koloniën de Nederlandsche taal in te voeren als volkstaal, ook op Java zou de ontwikkeling een geheel andere zijn geweest.

Nu daarentegen de Islam van eiland na eiland bezit nam en ons overal den voet dwars zet, staan wij voor moeilijkheden, die Spanje nooit gekend heeft, en waarop de Amerikanen niet gestuit zijn.

Onzerzijds daarentegen wordt de ernst van den toestand nog zoo weinig ingezien, dat men zelfs in de Heidensche buitenbezittingen den Islam nog steeds zijn propaganda laat voortzetten; en zelfs de Zending ziet niet in, hoe ze in die buitenste streken een gezegend arbeidsveld kan vinden, waar de velden wit zijn om te oogsten, maar de arbeiders ontbreken.

De Islam weet dit en trekt er partij van, en zelfs de kans, om althans die streken te kerstenen en daardoor nationaal voor ons te winnen, ontgaat ons meer en meer."

***

Uit den jongsten Atjeh-brief in het *Algemeen Handelsblad*:

„Na bespreking van de veronderstelde, doch niet juiste redenen van de reis van den gouverneur, mag ik nu wel eindelijk eens zeggen, waarom het te doen is geweest:

Er waren dan meerdere punten in zake 't Atjehbeleid, die het wenschelijk maakten, dat er eene mondelinge gedachtenwisseling tusschen den landvoogd en den gouverneur van Atjeh plaats had; men bepraat in één enkelen dag meer, men komt tot veel klaarder inzicht en juister begrip, dan met langdurige briefwisseling.

Behalve de Atjeh-politiek, heeft overste Swart nog verschillende onderwerpen, betreffende troependislocatie, bewapening enz. besproken.

Maar een zeer voornaam punt van bespreking, en ik geloof, het cardinale punt, gold de zending van het lid van den Raad van Indië, den heer Liefrinck, die als regeeringscommissaris naar Atjeh zou komen.

In de Eerste Kamer heeft de minister van koloniën hieromtrent het een en ander medegedeeld.

Hoofdzakelijk is overste Swart naar Buitenzorg geweest om deze aangelegenheid te bespreken: m. i. een gelukkige gedachte. Het geldt hier zonder twijfel een delicate zaak, een quaestie, behalve het officiëel karakter, van gevoel, zoowel voor overste Swart als ten opzichte van den heer Liefrinck.

Zulke zaken moet men bespreken; geschrijf daarover geeft niets; hoogstens misverstand of onwillekeurige ontstemming.

En zoo heeft ook ten deze de plaats gehad hebbende bespreking tot een bevredigend resultaat geleid; overste Swart legt zich bij de zending van den heer Liefrinck neer, en in Februari zal deze voor het eerst hier komen.

Volgens de verklaring, welke de gouv.-generaal aan overste Swart gaf, wordt met de komst van een regeeringscommissaris niet de minste directe inmenging in het beleid van den gouverneur van Atjeh beoogd; slechts nu en dan komt hij voor korten tijd naar Atjeh tot het onderhouden van de voeling tusschen Buitenzorg en Koeta-Radja.

Klaarblijkelijk verwacht men er meer en betere resultaten van, wanneer een hooggeplaatst en deskundig ambtenaar als de heer Liefrinck de zaken

van het politiek beleid met de regeering en den gouverneur bespreekt, waarbij de wenschen van den landvoogd in verband met de inzichten van den gouverneur in beschouwing kunnen worden genomen, dan dat alle belangrijke en moeilijke quaesties per brief moeten worden uitgemaakt.

In het belang van de zaak valt nu maar 't beste er van te hopen, ook, dat de beide personen ten deze zullen kunnen samenwerken; want het valt niet te ontkennen, zelfs na de geruststellende verklaringen van den gouverneur-generaal, dat het hier een zeer delicatie en moeilijke zaak geldt.

Gelukkig is de heer Liefrinck niet aan tijd en plaats gebonden; mocht de atmosfeer van het Generaalsplein op een gegeven oogenblik soms met te veel electriciteit bezwangerd zijn, dan kan hij altijd verdwijnen."

Deze laatste overweging geeft al een zeer zonderling denkbeeld van de opvatting, die de correspondent heeft omtrent de nuttige resultaten, die het bemiddelend optreden van den regeeringscommissaris zou kunnen hebben. Volgens hem moet de heer Liefrinck zijn biezen pakken, zoodra het „mis" is tusschen Kota-Radja en Buitenzorg. Het is alleraardigst: zoo'n regeeringscommissaris!

Uit de O.-I. Mail.

De Inlandsche Meisjesschool te Karanganjar.

Karanganjar, een doodsch plaatsje, waar niemand voor zijn plezier zich vestigen zal, mag er trotsch op zijn de eerste gouvernements inlandsche meisjesschool te bezitten. Deze inrichting is een unicum op dit gebied. Dit is te danken aan den energieken regent. Toen indertijd het gouvernement aan de meeste regenten van Java om advies vroeg, of 't zoo urgent geoordeeld werd, inlandsche meisjesscholen op te richten, werd door velen een ontkennend antwoord gegeven. De een beweerde, dat het kunnen schrijven en lezen van de inlandsche meisjes de onzedelijkheid(!) in de hand zou werken; een ander dat een man onmogelijk tegen zulk een vrouw zou kunnen opzien, e. d. kleingeestige opmerkingen meer.

't Gouvernement is er verder niet op ingegaan. De regent van Karanganjar deed anders. De noodzakelijkheid van de opvoeding van de javaansche meisjes inziende, stichtte hij een particuliere school voor inlandsche meisjes, niet alleen voor de dochters van prijaji's, zooals één der regenten wilde, maar ook voor dochters uit 't volk. De regent vond juist, dat de laatsten 't meer noodig zouden hebben dan de eersten, want, zoo betoogde hij, wie betaalt belasting? Niet de echtgenooten of dochters der prijaji's, wel de vrouwen uit 't volk: Bok Sinèm de p ë t j ë l-verkoopster moet 't gouvernement jaarlijks *f* 1.75 aan belasting betalen. Zij, Bok Sinèm, moet leeren berekenen, hoeveel *f* 1.75 eigenlijk is; en op welke manier zij 't gemakkelijkst die *f* 1.75 bij gedeelten kan betalen. Vrouwen en dochters uit 't volk hebben 't juist zoo broodnoodig.

De regent dan stichtte een particuliere school. Zijn dochter offerde zich aan de goede zaak gaarne op; zij zou als g o e r o e optreden. In den aanvang telde deze particuliere school 90 meisjes, waaronder slechts een twintig prijaji's-dochters.

Doch weldra steeg het aantal leerlingen, en na een drietal jaren bedroeg het 121, waaronder 50 prijaji's-dochters. Hiermee was de regent nog niet tevreden. Hij deed alle mogelijke moeite de school definitief te doen erkennen door het gouvernement. Op een zijner reizen naar Batavia sprak hij er met den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, Mr. Pott, over. Deze was zeer ingenomen met des regents initiatief, en beloofde de school te subsidieeren. Doch de regent antwoordde: subsidie verlang ik niet; mijn dochter vraagt geen loon voor haar moeite; maar als u mij werkelijk steunen wilt, maakt u dan van die school een G o u v e r n e m e n t s-school!"

Dat ging echter zoo gemakkelijk niet. Wel volgde toch een subsidieering, maar tot gouvernements-inrichting werd de school niet.

Toen de regent merkbare resultaten verkregen had liet hij zijn dochter de noodige inlandsche hulpakten halen (voordien bezat zij slechts 't E.K. diploma). Kort daarna noodigde hij den inspecteur van het inlandsch onderwijs uit, een bezoek aan de gesubsidieerde inlandsche meisjesschool te brengen.

De inspecteur kwam, en was zoo tevreden over de verkregen resultaten, dat hij den regent zijn steun beloofde. Hij zou de regeering het voorstel doen de school te erkennen. Dit gebeurde. Voordat het zelfs den resident bekend was, kreeg de regent van den heer Pott telegraphisch de heugelijke tijding, dat de school door het gouvernement was overgenomen. Dat was in Juni 1907.

Het gebouw der school bevindt zich op het erf van den kaboepaten, beslaande een oppervlakte van een achtste bouw. Indertijd gaf het gouvernement een subsidie van *f* 800 voor den bouw. De onkosten voor meubilair bedroegen *f* 225. Het gebouw bestaat uit vier kamers, waarvan twee bestemd zijn voor de twee eerste parallel-klassen, een voor de tweede en een voor de derde klasse. Het personeel bestaat uit een mantri-goeroe (dochter van den regent) op een tractement van *f* 35, twee hulponderwijzeressen (dochter van den Patih) en van den hoofdonderwijzer der 1e inlandsche school (op een tractement van *f* 12) en een kweekelinge, die nog geen tractement krijgt.

Dagelijks wordt toezicht gehouden over deze onderwijzeressen door één der onderwijzers der 1e inlandsche school, en om ze verder in te wijden in de moeilijkheden van het onderwijs. Over een paar jaren hoopt men onderwijzeressen te kunnen engageeren, afkomstig van de kweekschool te Djocja. Een goede toekomst voor de javaansche meisjes", merkt het B a t. N i e u w s b l a d terecht op.

Toeristenverkeer.

De tweede zending Cook's-reizigers zal niet doorreizen naar Djokja, maar naar een gewijzigd reisplan slechts gaan tot Garoet.

Daardoor kunnen de toeristen de reis wat meer op hun gemak doen.

Naar het N i e u w s v. d. D. v. N.-I. vernam, waren de eerste toeristen, in weerwil van het moorddadige van den veel te snellen reis-opzet, zéér tevreden over hun toer en verrukt over het vele schoone, dat zij hadden gezien.

De Sultan van Koetei

is van zijn snoepreisje over Java, dat hem een *f* 16000 moet hebben gekost, te Soerabaja teruggekeerd. In het begin dezer maand wordt de terugreis naar Koetei aanvaard.

Zulk een toerist brengt hier meer welvaart dan een dozijn f u l l s p e e d doorvliegende Cooks-gasten", meent het blad.

Vorstelijke Huwelijken.

In het begin van dit jaar zullen drie dochters van Prins Mangkoeboemi in het huwelijk treden. Reeds in Januari zou een van haar de echtgenoote worden van den regent van Sleman, terwijl wat later twee andere dochters van Prins Mangkoeboemi in het huwelijk zullen treden met Prins Poerbojo en Prins Mangkoekesoemo.

Te voren zal nog het Hoofd van het Pakoe Alamsche huis een dochter van den Soenan van Solo huwen, zoodat heel deftige trouwpartijen in het vooruitzicht zijn", meldt de N. V o r s t.

Voor de slachtoffers van Pendjaloe

worden in de Ind. bladen, die de jongste mail ons bracht, inschrijvingen geopend. Zoo doet Mr. Th. T h o m a s, de redacteur van J o n g I n d i ë, in No. 28 van dat Weekblad van 9 Jan. j.l. een beroep op de liefdadigheid zijner lezers onder het opschrift:

De Javaan is een mensch, lezer.

Deze woorden, waarin de geniale Multatuli eens zijn medelijden, zijn pijn, zijn verontwaardiging en zijn minachting heeft uitgesproken, komen ons thans te binnen. In deze dagen toch, waarin de offervaardigheid der indische ingezetenen tot schoone uiting komt door barmhartigheid te doen aan de ongelukkige lieden in Italië, heeft een andere ramp het menschdom getroffen, zij het ook — gelukkig! — in veel geringer mate: in de streek Pendjaloe zijn de desa's Tjiboeboehan, Waroengsitoe en Telok Bangoe geheel verwoest. Waarom, ingezetenen van Nederlandsch-Indië, moeten de 40 hulpbehoevende overgeblevenen zonder hulp blijven staan? Eenige duizenden guldens leggen wij neer op het altaar der barmhartigheid voor de arme Italianen, die reeds met millioenen guldens geholpen worden. En voor onze droeve, zachtmoedige, lijdzame Javanen zouden wij geen penningske overhebben?

Dit mag niet! Laten zij voelen, die arme lieden, dat in het gemoed van hen Europeaan nog plaats is voor het gevoel van deernis met hun lot, en dat de Europeaan er een eer in stelt hun in hun smartelijken nood de behulpzame, vertroostende hand te reiken.

Bedenk, lezer, de Javaan is een mensch!
Wie helpt mee?

In het N i e u w s v. d. D a g v. N.-I. lezen wij ook:

„Nog wordt ons medegedeeld, dat aan den Resident van Cheribon de beschikking is gegeven over een bedrag van voorloopig *f* 800.— uit het zoogenaamde „Voorschot-fonds", een fonds, be-

staande uit overschotten van geldsommen, welke vroeger voor soortgelijke rampen werden bijeen gebracht.

Zoo noodig zal later nog nader over gelden uit het fonds kunnen worden beschikt."

Ook een oproep om steun voor de noodlijdenden op Curaçao.

Behalve de oproep in het orgaan der groep N.-I. van het Algi Ned. Verbond lezen wij onder de ingezonden stukken der Bataviasche bladen:

„Milde giften stroomen van alle oorden der wereld toe ten behoeve van de overgebleven slachtoffers der natuurrampen in Zuid-Italië.

Ook ik gevoel diep medelijden met die beklagenswaardige, van nagenoeg alles beroofde bevolking en zal haar de sommen niet misgunnen, die haar in staat moeten stellen zich wederom een bestaan te verschaffen, maar toch... er zijn reeds zoovele millioenen voor haar afgestaan, en, schrille tegenstelling, onze broeders en stamgenooten in Curaçao lijden bittere armoede; de scheurbuik heeft er hare intrede gedaan, het meest noodige begint te ontbreken... voor hen zijn nog geen d u i z e n d e n zelfs binnengevloeid.

Eerst weinige dagen geleden brachten ons de telegrammen het bericht, dat de waarnemende president der Venezolaansche Republiek de tegen onze koloniën gerichte maatregelen heeft ingetrokken.

Een geruime tijd zal er echter moeten verloopen eer handel en scheepvaart weder tot dezelfde hoogte zijn opgewerkt. Velen zullen de financieele kracht missen om ooit weer tot den toestand van betrekkelijke welvaart te geraken; vooral de arme visschers, aan wie gedurende tal van maanden de visscherij in de wateren der Aves en Roque-eilanden is verboden geweest, zullen eenig, zij het ook individueel waarschijnlijk zeer gering, bedrijfskapitaal noodig hebben om hun vaartuigen uit te rusten.

Daarom, bewoners van Nederlandsch Oost-Indië, laat onze broeders in de West niet zonder steun!

Bladen buiten Batavia worden verzocht het bovenstaande over te nemen." B.

Het gele gevaar.

In het voorlaatst ontvangen nummer van J o n g I n d i ë schreef Mr. Th. naar aanleiding van het ook door ons besproken hoofdartikel der J a v a b o d e hnder bovenstaanden titel (zie ook onze rubriek: Wat de Chinees vertelt) o.m.:

„Wij hebben, voor zoover ons doenlijk was, steeds met aandacht de bewegingen der Tiong Hoa Hwe Kwan vereenigingen gevolgd en verklaren ronduit nimmer van eenig politiek streven bij haar gemerkt te hebben. Wel geven de Chineezen blijk van een levendig solidariteitsgevoel, dat het meest natuurlijke gevolg is van hun ontwikkeld nationaliteitsbesef, doch enkel en alleen om die reden mag dunkt ons aan de Tiong Hoa Hwe Kwam vereenigingen geen mercantiele of politieke bijbedoelingen worden toegedacht, of juister: toegedicht. Duizenden en nog eens duizenden Chineezen, die in Indië vertoeven, en in den meest fanatieken zin des woords handel drijven, staan tot die vereenigingen zelfs niet in een verwijderd verband; slechts de „intellectuels" onder de Chineezen maken deel dier vereenigingen uit en het is de drang naar hoogere ontwikkeling, die hen op denzelfden weg bracht.

Het is ons onbekend, welke meening de gouverneur-generaal ten aanzien van die vereenigingen destijds toegedaan was, maar als het waar is, dat Zijne Excellentie toen reeds de hand aan den rem had, dan benijden wij hem zulke raadgevers, wier ruimheid van blik hem voor een ernstigen misstap behoed heeft."

En naar aanleiding van het ook door de J a v a b o d e aangehaalde oordeel van D e L o c o m o t i e f, vervolgt schrijver:

„Wij zouden ter ontzenuwing van deze uiterst zwakke argumentatie eigenlijk kunnen volstaan met te verwijzen naar Singapore. Daar houdt de regeering zich niet op met het zoeken naar het passende antwoord op de vraag wie er koloniseert, de Engelschman of de Chinees. Daar schenkt de regeering gelijkheid van rechten aan al hare onderdanen, zonder onderscheid van landaard; voortgestuwd door hare rustelooze energie, op de juiste baan gehouden door onwrikbare rechtvaardigheid, volbrengt zij haar regeeringstaak; wij weten met welk schitterend succes. Gesteld eens, dat de nederlandsch-indische regeering volgens het advies van D e L o c o m o t i e f en J a v a b o d e een handels-uitroeings-commissaris voor de chineesche zaken aanstelde, wat zou dan het onvermijdelijk gevolg van deze economische ketterij zijn? Dat de twee-hands-handel, die zoo goed als geheel in handen der Chineezen is, in verval raakte en daardoor ook de eerste-hands-handel, die schier geheel bij de Europeanen berust. Men wijze in 's hemelsnaam niet op het voorbeeld der Vereenigde Staten, die ter economische zeltverdediging de Japanners buiten de landpalen houden. Wat in het eene land een deugdelijk middel is, is het daarom in een ander land nog niet; ook op economisch gebied geldt Pascal's aphorisme: „vérité au deci des Pyrenées, erreur delà." De tusschenhandel berust in Indië bij de Chineezen; wordt die handel op roekelooze wijze aan banden gelegd, dan vallen er drie slachtoffers, n.m. de tusschenhandel, de eerste-hands-handel en de consument. Dat wij het advies van de J a v a b o d e om de boycotbewegingen te fnuiken door verbanning, dan wel interneering der bedrijvers afkeuren, behoeft na het vorenstaande wel geen betoog. Het opvolgen van dat advies zou ons de bekende fabel van La Fontaine te binnen roepen van den beer, die, over zijn slapenden meester moetende waken en ziende, dat een vlieg op het gelaat van den meester was neergestreken, om de vlieg te dooden een zwaren steen opnam, dien met kracht naar de vlieg wierp en zijn meester en de vlieg tegelijk doodde. De correctie der boycott-bewegingen late de regeering gerust aan den handel zelven over: als de groothandel van oordeel is, dat de tusschenhandel het wapen van den boycott misbruikt, welnu! de groothandel zal de boycotters zelven boycotten en op die wijze tot rede brengen. Dit is het meest natuurlijke en daarom het beste en meest-afdoende zuiveringsproces."

Het Gouden Jubelfeest van het Instituut der Ursilinen te Weltevreden

wordt in de J a v a p o s t herdacht in een uitvoerig artikel, aanvangende met de woorden:

„Vierde het Instituut der Zusters Ursulinen te Noordwijk den 1sten Augustus 1906 het gouden jubelfeest als eerste Zusterschool, toen voor vijftig jaren in Nederlandsch-Indië geopend, — een dergelijken merkwaardigen dag mag het Instituut der Ursulinen te Weltevreden den 18den Januari 1909 beleven.

Het instituut Weltevreden is oorspronkelijk eene nederzetting, een filiaal van Noordwijk.

Noordwijk is de stamboon, waaraan alle andere Ursulinescholen van Nederlandsch-Indië het leven danken; de eerste en zwaarste tak, aan dien stam ontsproten, is Weltevreden.

Noordwijk is het moederhuis; Weltevreden is de oudste dochter van die moeder; maar eene dochter, die tot vollen wasdom gekomen — het zij ter eere van de moeder gezegd — even bevallig, innemend en gelukkig in de maatschappij wist op te treden als de waardige moeder zelve."

WEST-INDIË.

SURINAME.

Commissie van advies.

„De bacovencultuur schijnt in elk opzicht moeilijkheden te moeten ondervinden", schreef O n z e W e s t.

Tegenslag in de begrooting der uitgaven, ziekten in de cultuur, onderlinge partijschappen bij belanghebbenden en strubbelingen zelfs met de commissies van advies.

Men herinnert zich, dat bij de voorbereiding der zaak op verzoek van Gouverneur Lely eene commissie werd benoemd uit de Vereeniging voor den Grooten Landbouw, om in de verdere onderhandelingen de planters te vertegenwoordigen.

Op initiatief van de heeren Smith en ten Brink werd in 't einde van 1906 die commissie door de meerderheid van belanghebbenden bij de bacovencultuur gedesavoueerd in zake een advies aan den Gouverneur Idenburg gezonden. Bovendien werd de meening uitgesproken, dat zaken betreffende de bacovencultuur niet meer behoorden te worden behandeld door de Vereeniging voor den Grooten Landbouw, doch uitsluitend door de direct-belanghebbenden.

De ontstane moeilijkheden gaven Gouverneur Idenburg aanleiding, de belanghebbenden uit te noodigen eene commissie te benoemen, „die gemachtigd wordt hunne belangen bij den Gouverneur voor te staan."

Dit geschiedde op eene vergadering op 5 Januari 1907.

Gekozen werden de heeren F. Smith, J. ten Brink en A. A. ter Laag. Laatstgenoemde (lid van de oude commissie) bedankte, omdat na de houding, door de heeren Smith en ten Brink aangenomen, vruchtbare samenwerking hem niet mogelijk voorkwam. Daarna werd bij acclamatie de heer F. C. Curiel (ook lid van de oude commissie) benoemd, die eveneens bedankte. Toen werd als derde lid gekozen de heer J. F. van Emden.

De commissie trad in functie, en heeft — het moet erkend — veel en nuttig werk verricht. Door hare heldere betoogen werden tal van belangrijke concessies van het Gouvernement verkregen, niet het minst wat betreft de uitkeeringen voor aanleg en onderhoud der cultuur.

In de samenstelling der commissie kwamen eenige wijzigingen. Zij is thans samengesteld uit de heeren F. Smith, G. van Dien en A. d'Angremond.

Hoewel nimmer tegen het optreden der commissie protesten zijn vernomen, onthielden eenige belanghebbenden zich van het bijwonen der vergaderingen en van elke samenwerking.

Volgens het reglement van orde is de taak der commissie feitelijk niets anders dan als spreektrompet te fungeeren tusschen belanghebbenden en Gouverneur. In alle kwesties handelt zij in overleg met belanghebbenden. In spoedeischende gevallen treedt zij zelfstandig op, en vraagt in de e. v. vergadering goedkeuring harer handelingen. Voor zoover ons bekend, heeft de commissie steeds gehandeld in den geest der meerderheid.

Nu deden zich de kwesties van Killenstein en la Ressource voor. De commissie plaatste zich — steeds in overleg met belanghebbenden — op het n.i. juiste standpunt, dat getracht moest worden meer waarborgen te verkrijgen, dat de maatregel van beheer-overname werkelijk zou worden toegepast als uitersten maatregel, wanneer geen andere weg meer openstond om in ongewenschte toestanden verbetering te verkrijgen.

In de met den Gouverneur gewisselde correspondentie werd door de commissie — naar aanleiding van een vraag van den Gouverneur — opgemerkt, dat zij geacht moest worden te spreken namens alle belanghebbenden, daar krachtens het reglement van orde der commissie, de niet ter vergadering aanwezige belanghebbenden — wanneer zij geen gebruik maakten van hun recht om de commissie te desavoueeren — geacht werden zich te vereenigen met de besluiten der vergaderingen.

Naar aanleiding daarvan hebben de beheerders en directeuren van verschillende ondernemingen een schrijven gericht aan den Gouverneur, waarin zij verklaren n i e t in te stemmen met het optreden der commissie, en integendeel hare wijze van optreden te betreuren en af te keuren.

Hierop heeft het bestuur der commissie van advies medegedeeld, dat het in den vervolge, ingevolge verzoek van bedoelde beheerders en directeuren zich niet meer van hare tusschenkomst zou bedienen voor mededeelingen enzoovoort aan de beheerders en directeuren van die ondernemingen, die zich niet met haar optreden tegenover het bestuur konden vereenigen.

Naar aanleiding daarvan heeft de commissie in een vergadering van belanghebbenden van den 21en Januari l.l. haar mandaat ter beschikking van de vergadering gesteld.

In die vergadering verklaarde mr. Benjamins zich bereid de leiding op zich te nemen tot tijd en wijle door een bijeen te roepen vergadering van belanghebbenden een nieuwe commissie van advies zou zijn gekozen.

Bacoven-export.

De beide laatste bekende verschepingen van bacoven waren vrij hoog, daar het cijfer van 12000 bossen bijna werd bereikt per verscheping.

Door den Manager der United Fruit Company, den heer Williams, is geklaagd, dat verschillende plantages niet steeds de noodige zorg besteden bij de behandeling van de af te leveren bossen. Somtijds komt van een plantage aan het bacovenschip een pont, waarin de vruchten in uitstekende conditie verkeeren, maar een andermaal komt van dezelfde plantage een pont met bossen, die op ruwe wijze zijn behandeld, zoodat een groot aantal bossen worden aangeboden met gebroken handen of gebroken vingers. Het gevolg hiervan is, dat bossen geweigerd moeten worden of dat 9-hands bossen slechts als 8-hands worden aangenomen, wat bij zorgvuldiger behandeling niet zou zijn geschied.

Spoor naar Saramacca.

De Commissie, benoemd om van advies te dienen over den aanleg van een spoorweg naar Saramacca, heeft haar rapport ingediend, schreef O n z e W e s t.

Het rapport is voorwaardelijk gunstig.

Met het oog op de bacovencultuur alleen zou de Commissie een spoorweg niet gerechtvaardigd achten.

Indien echter besloten wordt tot voltooiing van de Saramacca-polder, meent de Commissie, dat de aanleg van een spoorweg aan de orde gesteld kan worden.

Nu de commissie Lely c.s. in Nederland geadviseerd heeft tot voltooiïng van den Saramaccapolder,

is er dus kans op het tot stand komen van den spoorweg, merkt genoemd blad op.

De gele koorts.

Den 22en Januari ll. hadden zich sedert het optreden der ziekte 32 gevallen van gele koorts voorgedaan, waarvan 8 met doodelijken afloop. Twee en twintig lijders herstelden, terwijl 2 in behandeling bleven.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Vele maleische bladen hebben zéér waardeerende woorden gewijd aan de nagedachtenis van den te vroeg ontslapen Amboneeschen arts Johannes Everhardus Tehupeiory, met rechtmatigen trots wijzende op het navolgenswaardige voorbeeld, door dezen flinken inboorling aan zijne rasgenooten gegeven.

In navolging van de gewoonte harer Europeesche zuster geeft de Inlandsche pers in Indië een overzicht van hetgeen in 1908 aan belangrijks is voorgevallen. Dankbaar gedenkt zij o.m. het goede, den inlander door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement gebracht, waaronder zij rekent: de uitbreiding van den Gouvernementspandhuisdienst, de vermeerdering van het personeel der tolrechten, waarmede de handel zéér is gebaat, de voortzetting der proef met eene javaansche emigratie naar de Lampoengsche districten, de uitbreiding van het inlandsche credietwezen, de toeneming van het onderwijs voor Inlanders. Ook wijst zij met voldoening op de oprichting der vereeniging B o e d i O e t o m o en de totstandkoming van talrijke chineesche scholen door de uitgebreide en wijdvertakte vereeniging T i o n g H o a H w e K o a n.

Werd reeds in een vorig nummer van dit weekblad melding gemaakt van de afkeuring der **Bintang Soerabaja** betreffende de oprichting van den R e g e n t e n b o n d, in de **Pemberita Betawi** uit nu ook T i m o e q D j o e r i n g een dergelijk oordeel, doch in veel kalmer bewoordingen.

Was het artikel in eerstgenoemd blad heftig, vlijmend scherp en hier en daar roodgetint, dat van Timoeq Djoering is zeer bezadigd en waardig.

Waarom, zoo vraagt hij, begint men nu aan een nieuw plan, voordat het oudere voltooid is? Een ieder, zonder onderscheid van ras, rang, kunne en geloof, kan immers lid van B o e d i O e t o m o worden. Waarom richten de regenten nu een vereeniging op, die ongeveer hetzelfde doel beoogt? Waarom sluiten zij zich niet als leden bij Boedi Oetomo aan? Waarom willen zij deze jonge vereeniging niet krachtig steunen? vraagt schrijver met verwondering. Z.i. wijst dit verschijnsel op verkeerd begrepen eigenbelang, gebrek aan eensgezindheid tot behartiging van het algemeen volksbelang. Hij hoopt, dat er op Java nu niet verschillende vereenigingen zullen verrijzen.

Eén algemeene vereeniging is z.i. voldoende, mits dan ook alle personen van aanzien en hooge positie, als regenten, patihs, wedono's en anderen, daarvan lid worden, opdat zij een duurzaam bestaan zal hebben. Wanneer de regenten en patihs het voorbeeld geven met lid te worden, zullen de mindere ambtenaren dat volgen. Dit ligt nu eenmaal in den aard van de inboorlingen, bekent hij ronduit, dat zij zich naar de hoogeren regelen. Dit hebben wij gezien in Magelang zegt hij. Hier is de regent geen lid van Boedi Oetomo geworden, en alle onder hem dienende inlandsche ambtenaren hebben het niet gewaagd tot haar toe te treden. Het kon in het belang der zaak zijn, meent hij, dat deze vereeniging zich splitste in onderafdeelingen, op dergelijke wijze als bij het Gouvernement van Nederlandsch-Indië de departementen van algemeen bestuur bestaan, één voor het binnenlandsch bestuur, één voor de justitie, één voor de financiën, enz. enz.

Ook acht hij het noodig, dat de personen, die aan het hoofd dier onderafdeelingen zouden staan en de bestuursleden gesalarieërd worden, indien zij geen bezoldigd ambt bekleeden, omdat hij veronderstelt, dat personen, die iets gratis moeten doen, zich niet behoorlijk van hun plicht zullen kwijten.

Spreker eindigt zijn belangrijk betoog met een hartelijke opwekking tot a l l e n, om het schoone doel van B o e d i O e t o m o te steunen.

In de **Pantjaran Warta** beschrijft R. M. T i r t o A d i s o e r j o, de begaafde redacteur van de **Medan Prijaj** (die kortelings door een adspirant-controleur is aangeklaagd, omdat hij in laatstgenoemd tijdschrift minder aangename dingen over dien ambtenaar had geschreven), het eerste gedeelte zijner reis over Java in gezelschap van Mejuffrouw L o u i s e G o o s s e n s, de directrice der reeds vroeger in dit weekblad genoemde school voor spraakgebrekkigen te Salemba, Batavia, die hem had uitgenoodigd haar behulpzaam te willen zijn bij het inzamelen van gelden tot het stichten van een fonds ten behoeve van arme, spraakgebrekkige kinderen, die gratis in hare onderwijsinrichting opgenomen en verzorgd zullen worden.

Ondanks zijne drukke werkzaamheden als redacteur van verschillende tijdschriften, heeft hij niet geaarzeld aan die uitnoodiging gevolg te geven, te meer daar de Gouverneur-Generaal ook deze nuttige inrichting een kleine subsidie had toegezegd.

Te Tjiandjoer hield Mejuffrouw Goossens een voordracht in het gebouw der Societeit, dat haar daartoe kosteloos was afgestaan. Bijna alle daar wonende europeanen en vele chineezen hebben deze voordracht tegen één gulden entrée bijgewoond. De regent, die niet gekomen was, gaf echter een niet geringe bijdrage voor het fonds.

Te Bandoeng sprak zij in het gebouw der T i o n g H o a H w e K o a n s c h o o l ten aanhoore van ongeveer een honderdtal chineezen, eveneens tegen één gulden entree. Verscheidene chineezen hadden, om het goede doel te steunen, het entreegeld betaald, hoewel zij niet konden komen luisteren.

Deze voordracht hield zij later ook voor de Inlandsche ambtenaren in de societeit „P a r o e k o e n a n”, en op oudejaarsavond voor de europeanen in het logegebouw, waar zij ook door chineezen werd bijgewoond. Daar nog niet alle europeanen te Bandoeng daarvan genoten hadden, verzocht de Bandoengsche societeit haar om eene herhaling er van.

Deze reclame-reis belooft dus wel een succes voor die nuttige onderwijsinrichting te zullen zijn.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Te oordeelen naar de uitlatingen van chineezen in de maleische bladen, laat de vervulling hunner wenschen nog veel te wenschen over. Zoo maakt K h o e T o a n K o e i in de **Tiong Hoa Wi Sien Po** een vergelijking tusschen de bejegening, welke zij in de Engelsche bezittingen en in Nederlandsch-Indië ondervinden, die niet ten onzen gunste uitvalt. Zie maar eens, zegt hij, hoeveel in Singapore geboren afstammelingen van chineezen in het bezit zijn van een diploma van geneesheer, van ingenieur enz., en dat zijn niet eens kinderen van aanzienlijken.

Welk een hemelsbreed verschil met den toestand in de Nederlandsche bezittingen. Hier is onze jeugd overgeleverd aan de leiding van mijnheer O n g e d i p l o m e e r d en mevrouw O n b e k w a a m, roept hij smalend uit. De schooltjes, waar chineesche kinderen een europeesche opvoeding kunnen erlangen, zijn thans als paddestoelen overal verrezen. Maar ze zijn er dan ook naar! Men schijnt onze kinderen minderwaardig te vinden. Ieder europeaan, zelfs al heeft hij het nooit verder dan soldaat gebracht, die nimmer een opleiding tot onderwijzer gehad, geen ander middel van bestaan vinden kan, mag zijne woning tot een schooltje voor chineesche kinderen inrichten! Om aan Europeesche kinderen onderwijs te mogen geven, moet men in het bezit zijn van het diploma van een met succes afgelegd examen, dat verre van gemakkelijk is.

Over het passenstelsel is deze schrijver ook niet best te spreken. Men bemoeilijkt ons in onze bewegingen om den kost te verdienen, zegt hij, en laat ons 4% bedrijfsbelasting betalen, wat meer is dan van een europeaan geëischt wordt.

Als een bewijs, hoe men het passenstelsel kan misbruiken om een chinees te plagen, vertelt hij het volgend geval: Een europeesche indigoplanter in het binnenland gaf eens een feest, dat door tal van europeanen werd bijgewoond. Onder de gasten bevond zich ook een jonge aspirant-controleur, die pas de schoolbanken had verlaten. Terwijl men zoo gezellig bij elkander zat, reed een met handelsgoederen beladen voertuig, waarin een chinees gezeten was, voorbij de woning van den indigoplanter.

FEUILLETON.

AFSCHEID.

4 BRIEVEN VAN EEN ZWERVELINGE.

Vervolg.

Van uit het hooge eenzame huis te Palima staar ik de zacht kabbelende rivier over — die traag langs haar oevers gaat — ik hoor het riet ruischen, zeemeeuwen scheren over het water, en de lucht daarboven is wijd en licht zooals ze is, als de zee ongezien, maar toch vlak bij is.

Ik ben moe van de reis en alles van de laatste dagen gaat me als een droom voorbij.

Vrede-Best is nu ver weg — alleen achtergelaten, want haar nieuwe bewoner vergezelt ons, en dus bleef het alleen. Ik heb niet meer omgekeken, toen ik eenmaal te paard zat — niet meer naar het breede rieten dak, niet meer naar den tuin, niet meer naar de hertjes die riepen. — Ikambe kwam mij nog even, voor wij weggingen, vaarwel zeggen en gaf me een oud sieraad, een roiroili, dat de Boegineesche vrouwen dragen als zij ten feest gaan — dit was een familiestuk — ik weifelde het aan te nemen, maar ik moest, zeide ze.

Bij den vlaggestok kwam Mercurius aangeloopen en drukte mij de hand. Hij had tranen in zijn oogen — toen liet ik even Tommy den teugel voelen en haalde de heeren in, die mij vooruit waren, — voorop gingen alle hoofden weer gewapend met vlaggetjes, en bij de eerste brug haalde ons de prins-gemaal met gevolg, allen te paard in. — Zoo gingen wij den weg op. Nog even heb ik omgezien naar den heuvel, waar ons bivak lag, de plek, die ik altijd gevonden had, dat de standplaats kon zijn van een ouden burcht, toen ontrolde de lange weg zich voor ons uit.

Het was een lange stoet en we gingen langzaam vooruit. Vlak bij mij reed Ramalan, de oppasser, met wien ik veel zonnige morgens had paard gereden. Hij en Wirio, een andere oppasser, waren de eenige soldaten, die ons een eindweegs vergezelden — welk een verschil bij een jaar geleden, toen wij zes man voor en zes man achter dekking moesten hebben. Er waren geen bajonetten te zien — we gingen als door een vredig land.

En uit alle kampongs kwamen de hoofden ons vaarwel zeggen. Overal moest stil gehouden worden, twee keer zelfs voor een lange stoet, van welke vorstin vooropging, gedragen op den schouder van een harer onderdanen.

De tocht duurde lang en het was al laat in den morgen, toen wij aankwamen bij de rivier in het groote huis van Aroe Lompeengen, waar wij natuurlijk af moesten stappen. En evenals vroeger bij onze komst, stond het oude eerwaardige moedertje aan den oever en heette ons welkom. Zij leidde mij aan haar hand den heuvel op, waar het huis stond, en de trap op, die naar binnen voerde, en daar binnen in de groote Ala Bola stonden vruchten en gebak en verfrisschende dranken klaar, en de kinderen en kleinkinderen hadden hun feestpakjes aan.

En toen we ook daar afscheid hadden genomen hartelijk als oude vrienden, begon de lange, lange tocht door de bergen en de bosschen, en het bleef mooi heuvelachtig, vol verrassingen tot aan de grens van Soppeng. Daar nam onze vervanger afscheid van ons en met hem de hoofden, de Prins-gemaal, Imalo en de oppassers. Het was een oogenblik, waarop wij allen stil waren en ontroerd. La Mappa, een der hevigste tegenstanders van vroeger, een trotsch Boegineesch hoofd, gaf mijn man zijn gouden lans als geschenk — het teeken van zijn macht. Wat zou er wel in hem zijn omgegaan, terwijl hij dit deed?

Daarop keerden allen terug en bleven wij achter met ons kleine gezelschap — eenige hoofden en onze bedienden. Wij trokken weer de grauwe, dorre vlakte van Boni door en tegen het vallen van den avond bereikten wij Pampanoe — de plaats, waar wij zouden overnachten.

Daar moest ik afscheid nemen van mijn laatsten vriend, mijn trouw, lief paard, dat een ander had gekocht. Heel vroeg stond hij met den man, die hem weg zou brengen, voor het huis, waar wij logeerden, op mij te wachten — ik streek hem over zijn zachten neus, over zijn manen en hij knipoogde altijd — toen bracht de man hem weg.

Ik zie nu weer de lange reis voor me die volgde heel den dag in de prauwen langs de eindelooze eentonige rivier. Een gedeelte van het 15e bataljon had zich bij ons gevoegd en ging onder geleide van mijn man naar Makassar. Het waren meest zieke soldaten, uitgeput door het vermoeiende expeditie-leven; onder hen was ook het „mooie telefonistje”, wiens gezonde kleur verdwenen was.

Even voor wij zelf vertrokken, was hij met een plotselinge hooge koorts vervoerd naar Pampanoea. Toen ik hem weer terugzag en vroeg hoe het ging, zeide hij: „Veel beter, Mevrouw, ziet U, ik was nog te jong voor zoo'n leven als telefonist.”

Te jong! Natuurlijk, ik had het wel gedacht!

Wordt vervolgd.

Die chinees keerde van de naastbijzijnde passer, (markt) huiswaarts. Zonder iets te zeggen, stond de aspirant-controleur op, richtte zijne schreden naar den grooten weg en wenkte, als een Londensche politieagent, met de hand den koetsier toe stil te houden, om zich te kunnen vergewissen of de chinees wel den vereischten pas bij zich had. Na afloop van dit onherzoek vroeg een der gasten hem welk genoegen hij er in had om een rustigen voorbijganger op die wijze te plagen. „Ik haat dat volk, en dit wilde ik maar even toonen”, luidde zijn antwoord!

Als voorbeeld van de onaangename bejegening, welke den chineezen ten deel valt, vertelt schrijver, ook hetgeen hij eens op een politiekantoor heeft bijgewoond: Terwijl hij zich daar bevond, kwam er een s i n k h è, om te informeeren of op een door dezen ingediend verzoekschrift reeds een beschikking was gekomen. In dat kantoor zaten twee klerken zich den tijd te korten met zoutelooze praatjes. De jongste van hen wilde opstaan om den chinees terecht te helpen. „Blijf zitten”, riep de andere hem toe, „zoo'n vuile sinkhè kan wel wat wachten”, en beiden zetten hun gesprek voort.

Het is maar gelukkig voor de Hollanders, vervolgt schrijver, dat wij, chineezen, zulk een geduldig en volgzaam volk zijn. Hadden wij den aard van den Arabier, den Turk of den Japanner, dan zou men zich wel wachten ons zoo onaangenaam te bejegenen. Ja, zoo gaat het op de wereld, eindigt hij zijn relaas, men durft een vlieg wel een vleugel of een poot afrukken, maar zal het niet licht wagen een bij kwaad te doen!

De **Perniagaän** geeft een vertaling van het ook door ons Weekblad aangehaalde hoofdartikel in de J a v a - B o d e, getiteld: „H e t g e l e g e v a a r”, waarin, naar aanleiding van den Semarangschen boycot, de chineesche vereenigingen, ten doel hebbende bevordering van het onderwijs en der handelsbelangen, in het bijzonder de Tiong Hoa Hwe Koan-vereeniging te Batavia, aangevallen worden. De J a v a - B o d e beschouwt **Perniagaän** als het orgaan van laatstgenoemde vereeniging. Het maleische blad wil hierop niet verder ingaan, aangezien haar president, L o s i a n s e n g (de WelEdelgestrenge Heer) P h o a K e n g H e k, Ridder der Orde van Oranje Nassau, lid van den gewestelijken raad van Batavia, er in de J a v a - B o d e zelf op zal antwoorden.

Van Vreemde Koloniën.

De troebelen in Somaliland.

Men weet, dat de Engelschen en Italianen in Somaliland weder last krijgen van den gekken mullah. Aan de T i m e s o f I n d i a werd uit Aden geschreven, dat, naar het zich liet aanzien, de toestand ernstiger dreigde te worden dan aanvankelijk werd aangenomen.

De mullah is nu werkelijk op het oorlogspad en is op groote schaal bezig te rooven en te plunderen. Hij heeft zijn macht georganiseerd en die in drie colonnes verdeeld, elk ter sterkte van, naar men zegt, meer dan 15000 man. Een dezer colonnes had den last bekomen om een plundertocht te ondernemen in het land der Midjertains, terwijl een tweede was aangewezen om op Engelsch gebied te ageeren, en de derde colonne in reserve werd gehouden.

Den Midjertains en den tot eenige met het Engelsch bestuur bevriende stammen behoorenden lieden is een groot aantal stuks vee door de roovers ontnomen, en men verwachtte elken dag nog ernstiger tijdingen te ontvangen.

Intusschen hebben de aangevallen en berooide lieden, die de roovers achtervolgden, aan eene afdeeling krijgers van den mullah, die zij op dien tocht ontmoetten, een gevoelig lesje toegediend, waarvoor echter op den een of anderen dag de mullah zich weer zal wreken.

De Somali-havens zijn nu geblokkeerd en de Engelsche kruiser P r o s e r p i n e zou den 10en Januari ll. van Aden naar Berbera vertrekken. Volgens berichten uit Berbera zijn de uitgezonden 300 man der „Kings African Rifles” te Berbera aangekomen en den 8en van daar vertrokken naar Aildab bij Burao, waarschijnlijk om die plaats bezet te houden.

't Is verboden te spuwen te Singapore.

De S t r a i t s B u d g e t schreef hieromtrent het volgende:

Naar de letter der ordonnantie wordt een ieder, die spuwt op den vloer van eenig schoolgebouw, theater, openbaar gebouw of eenige andere plaats van openbare vermakelijkheid of samenkomst, dan wel in een gehuurden wagen, in trams of spoorwagens, op een kade of steiger, op smalle wegen of trottoirs, bedreigd met een geldboete ten bedrage van 25 dollars.

Door de politie wordt er op gewezen, dat uitdrukkelijk de straat en de goten niet zijn opgenomen in de lijst van plaatsen, waar het verboden is te spuwen, zoodat een ieder volop de gelegenheid is gelaten naar hartelust te expectoreeren op den grooten weg, in goten en ook op grasstrooken. Het verbod om op trottoirs of op plaatsen van openbare vermakelijkheid te spuwen bevat slechts dat, waaraan een ieder, die zich behoorlijk in het openbaar weet te gedragen, zou voldoen, ook zonder dat daartoe een wettig voorschrift noodig ware.

Op nakoming der bepalingen van de ordonnantie kan door inlandsche politiedienaren alleen worden toegezien, maar de aanhoudingen uithoofde daarvan zullen slechts kunnen plaats hebben door Europeesche politie-beambten. Van dezen mag worden verwacht, dat zij van hunne bevoegdheid met de noodige bezadigdheid gebruik maken en niet overgaan tot inhechtenisnemingen dan bij ergerlijke gevallen.

Spoorweg-aanleg in Belgisch Congo.

In de Belgische bladen wordt de houding besproken van twee leden van den Belgischen Kolonialen Raad, die gestemd hadden tegen het decreet van 6 Januari, waarbij spoorweg-aanleg verklaard werd een werk van openbaar nut te zijn, waarvoor arbeiders mogen worden gerequireerd uit de inlandsche bevolking.

Een hunner, de heer Speyer, motiveerde zijn stem als volgt:

„Het is onmogelijk te ontkennen, dat de werken voor den aanleg van den spoorweg naar de Groote Meren geschieden voor rekening en ten voordeele eener maatschappij, daar de artikelen 11 en 12 der overeenkomst tusschen den staat en die spoorwegmaatschappij woordelijk behelzen, dat de staat den spoorweg zal aanleggen, maar dat de maatschappij den spoorweg overneemt, naar gelang die werken gereed komen. Elke besparing, verkregen door het gebruik van gerequireerden arbeid, komt dus rechtstreeks aan de maatschappij ten goede. Dat valt niet te ontkennen, en zoo iets heeft de wetgever nooit gewild, gelijk duidelijk valt op te maken uit de daarover in de Kamer gevoerde debatten.”

Voorts wees de heer Speyer er op, dat de spoorweg naar de watervallen van den Congo ook wel met vrije arbeiders was aangelegd; zoodat dat beginsel ook wel voor den aanleg van den spoorweg naar de Groote Meren kon worden toegepast.

In de Belgische bladen wordt er op gewezen, dat het hier wel degelijk een werk van openbaar nut betreft, terwijl de staat ook de gevolgen van hooge aanlegkosten zou dragen, daar aan de maatschappij een rente van 4% op haar kapitaal is gewaarborgd. Bovendien verkeert men ten aanzien van den aanleg van den spoorweg naar de Groote Meren in veel minder gunstige conditiën dan ten opzichte van de werken voor de, door den heer Speyer bedoelde lijn.

Een lezer schreef naar aanleiding van een en ander aan de P e t i t B l e u het volgende:

„Sta mij toe den wensch te uiten, dat de afgevaardigde Vandervelde wordt benoemd tot minister van koloniën, of ten minste tot gouverneur-generaal en het lid van den Kolonialen Raad Speyer tot directeur van openbare werken in den Congo. Zij zullen zich dan rekenschap geven van het feit, dat het gemakkelijker is om principes te uiten dan om in een nieuwe kolonie wat te scheppen.”

De spoorweg naar Yoenan.

De fransche Kamer van afgevaardigden heeft een wet aangenomen, waarbij het bestuur van Indo-China wordt gemachtigd om een bedrag van 53 millioen francs te leenen tegen een interest van hoogstens 3¾% en binnen den tijd van 75 jaren aflosbaar. Deze som moet uitsluitend dienen voor het bij scheidsrechterlijke uitspraak ten laste van Indo-China gelegde deel in de kosten van den aanleg van den spoorweg van Laokay naar Yoenan-foe.

De afgevaardigde Messimy merkte in zijn rapport over dit onderwerp op, dat de spoorweg van Yoenan alle kansen heeft om loonend te zijn, evenals zulks met den spoorweg Peking-Hankeoe het geval was, en ten aanzien van alle koloniale spoorwegen het geval zal zijn, die streken met een gemiddelde dichtheid van bevolking doorkruisen.

Men schatte bij goedkeuring van de wet van 1901 de opbrengst van de lijn Haiphong-Hanoi-Laokay in Tongkin op 6900 francs per kilometer. Nadat die lijn twee jaren in exploitatie is geweest en terwijl de Yoenan-lijn voorloopig nog dood loopt, is de opbrengst nu reeds gestegen tot 9000 francs per kilometer. De handelsbeweging tusschen Yoenan en Indo-China is tengevolge van die nog gebrekkige spoorwegverbinding verdriedubbeld vergeleken bij tien jaren te voren.

De heer Messimy meende, dat het eene verstandige politiek zoude zijn om het gedeelte van de Yoenan-lijn, dat op Chineesch grondgebied tot stand komt, aan de Chineesche regeering tot overneming aan te bieden, op grond van de waargenomen beweging in China, om zooveel mogelijk China voor de Chineezen te bewaren. Maar dat zou slechts mogelijk zijn, indien de spoorweg geheel gereed gekomen is en eenige jaren in exploitatie zal zijn geweest.

VRAGENBUS.

Geachte Redactie.

Zou uwe vereeniging er niets aan doen kunnen, dat vreeselijke rampen, zooals die van Pendjaloe, onmiddellijk nadat zij plaats hebben gehad aan een of ander blad in ons land geseind werden? Ik vermoed, dat het wel zou gebeurd zijn, indien er slechts een enkele Europeaan het leven bij had verloren. Telt dan het leven van 200 à 300 Inlanders zoo weinig?

Vergun me nu nog een opmerking over „Een prachtig middel van bestaan” (in uw blad van 4 Febr.) Vindt u niet, als werkelijk dat middel van bestaan zoo „prachtig” is, dat dan de eendenhoeders wel wat beter mochten worden betaald, dan met een dubbeltje per dag voor kost en inwoning? Ik denk, dat de hoeders h u n middel van bestaan niet zoo prachtig zullen vinden.

Hoogachtend, uw dw.:

Rotterdam 6-2-1909. C. C. H. HESSELBERG.

I. Wij zijn het volkomen met den heer Hesselberg eens, dat het wel der moeite waard zou zijn, dat rampen als die van Pendjaloe dadelijk naar hier werden geseind. Wie weet of deze hier in het openbaar geuite opmerking van den heer H. geen instemming vindt bij een onzer groote dagbladen.

Ware ons Weekblad maar zoo rijk, dat het enkele correspondenten in Indië kon bekostigen!

Gelukkig wijden de Ind. bladen er wel hun aandacht aan. Zoo zal de heer H. zeker evenals wij warme instemming betuigen met de oproeping van Mr. Thomas in diens weekblad *Jong-Indië*, overgenomen in onze mailberichten.

II. Ook met de tweede opmerking van den heer H. zijn wij 't eens. Dat „prachtig middel van bestaan” sloeg dan ook meer op de eenden-bezitters, dan op de eenden-hoeders. Wij veronderstellen echter, dat de laatsten behalve dit „hoeden”, nog wel een ander middel van bestaan zullen hebben, zoodat bedoeld „dubbeltje per dag” slechts een bijverdienste voor hen is. Red.-Comm.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De Indische Mercuur.

No. 5 van den loopenden jaargang bevat: 1o. eene bespreking van het kort geleden verschenen Jaarboek van het Departement van Landbouw in N.-I., voor zoover daarbij de Gouvernements kinaonderneming ter sprake wordt gebracht, door Dr. K. W. van Gorkom. Id. van Sir George Watt's: The commercial products of Indië, door Dr. M Greshoff. Vervolgens een uittreksel van de door den heer T. J. Bezemer in het Kol. Museum te Haarlem gehouden voordracht over de bevolking van Midden-Java. Daarna de belangrijkste feiten, vermeld in het Verslag over de Staatsspoorwegen in Ned.-Indië in 1907. — Het adres van een oud-tabaksplanter op Sumatra aan de regeering der Vereenigde Staten van Noord-Amerika over het gevaar eener verlaging van het invoerrecht op dekblad van de schaduwkultuur in Florida. — Klachten over lage prijzen van Sumatra-tabak. — Bespreking van den 14den jaargang van het jaarboek van den heer Henri Dentz over Suatra-tabak. — De handelstoestand in het Verre Oosten, ontleend aan het maandelijksch rapport van den Oostenrijkschen Consul-Generaal te Hamburg. — Eene beschouwing over eene in China nieuw opengestelde markt. — En verder kleinere bijdragen als: De scheepvaart van Japan. — Katoencultuur in Brazilië. — Buitenlandsche handel in China. — Verslag van het mijnwezen over het 2e kwartaal 1908; zoomede de gewone wekelijksche rubrieken, waaronder mededeelingen over de Bacoven-kultuur in Suriname en een Staat, aantoonende de Suikerproductie van de in den Oosthoek gelegen fabrieken, oogstjaren 1907 en 1908 en recapitulatie der totale productie van Java (exclusief zaksuiker).

Vragen van den Dag. Februari 1909.

„Wat kan er gedaan worden, om het eiland Curaçao, dat in het verleden zoo bloeiend was, doch in de 19e eeuw zeer is achteruitgegaan, weer tot welvaart te brengen? Deze vraag is herhaaldelijk in het moederland en in de kolonie zelf besproken, en zal meer dan vroeger een vraag van den dag worden, nu Curaçao opnieuw aan een der hoofd-

lijnen van het wereldverkeer komt te liggen." Aldus luidt de aanvang van een artikel door een Curaçaonaar met het opschrift: „Land- en boschbouw op Curaçao." De schrijver geeft eerst „ter oriënteering" eenige geographische gegevens van het eiland, om vervolgens aan de hand van oudere schrijvers de middelen aan te geven, welke aan Curaçao de vroegere welvaart kunnen weergeven, voor zooverre dit bereikbaar zoude zijn door verbetering van landen boschbouw. Wij hopen van schrijvers beschouwingen een overzicht te geven als het slot daarvan zal zijn verschenen in de Maart-afl. van genoemd tijdschrift.

De Indische Gids.

Het Februari-Nummer bevat de volgende bijdragen: Eene wijziging van ons Oost-Indisch douanetarief in 1837, op aandrang van Engeland, door P. H. van der Kemp. — Het koloniaal verband in de wetgevingen van Nederland en de Nederlandsche koloniën, door Mr. F. C. Hekmeijer. — A. van Buchell's Indische aanteekeningen, door S. Kalff. — De Britsch-Indische hervormingsvoorstellen in het Hoogerhuis. — Varia: Het Oosten op den weg van den vooruitgang. — De opleiding der inboorlingen van Duitsch Oost-Afrika tot den arbeid. — Overeenkomsten met Inlandsche vorsten in den Oost-Indischen Archipel (Binoewang en Laiwoeng). — Maandelijksche revue van brochures en van dagblad- en tijdschriftartikelen, door J. E. de M. — Koloniale literatuur: Soeradji (lotgevallen van een Javaansch militair), door L. F. van Gent. — Het Afrika-vraagstuk, door Dr. C. M. Kan. — Handboek voor cultuur- en handelsondernemingen, jaargang 1909. — Onze Oost. II. Iets over den Inlander en zijn zieleleven, door T. J. Bezemer. — Wetenschap en industrie: Het Suez-kanaal in 1908. — De industrieele beteekenis van Japan. — Onderzoekingen op Britsch Nieuw-Guinea. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M.

De Macedoniër.

Behalve eene bijdrage van den heer D. K. Wielinga over Soembaneesche fabelen en legenden vonden wij in het Februari-nummer van genoemd zendingstijdschrift een lezenswaardig opstel van den heer D. Bakker te Djokja, getiteld: Javaansche Weezen, waaraan het navolgende is ontleend: „In het Julinummer van de Macedoniër werd door een belangstellend lezer de vraag gedaan, of de zending op Midden-Java niet de roeping heeft zich het lot van inlandsche weeskinderen aan te trekken", waarop de schrijver antwoordt: „Wanneer er inderdaad o n v e r z o r g d e Javaansche weezen waren, zou de Zending ze niet aan zichzelf mogen overlaten, en was de aandacht der Kerken in Nederland waarschijnlijk reeds lang op dit punt gevestigd geweest. Wie belangeloos aan kranken en zwakken hulp verleent, zal zich niet onttrekken aan de zorg voor het eenzame en en verlatene. Doch, hoe vreemd het ook klinken zal in Hollandsche ooren, onverzorgde Javaansche weeskinderen zijn er niet. Voor heele en halve weezen en voor weduwen wordt altijd gezorgd door de familieleden, die het best in staat zijn ze te onderhouden.

Het gemeenschapsleven is bij de volken van den Indischen Archipel zeer ontwikkeld. Zoo is er ook in het familieleven van den Javaan een wonderlijke, den Europeaan dikwijls beschamende trek, waardoor het hem nooit te veel is, weduwen en weezen en ook andere nabestaanden zooveel mogelijk voort te helpen. Onlangs vertelde me een inlandsche ambtenaar, die vaste inkomsten heeft, maar wiens familie arm is, dat hij niet minder dan z e s e n t w i n t i g hulpbehoevende familieleden had te onderhouden. Dit is volstrekt geen uitzondering. Het is bijna ongeloofelijk, hoeveel personen somtijds teren op de beurs van goed bezoldigde Javanen. De kleine man moet zich hierin natuurlijk beperken, want dikwijls heeft hij zelf bijna niet te eten. Toch is het geen zeldzaamheid, dat ook hij aan één of meer verarmde familieleden den kost geeft. De Javaansche families schijnen er bijzonder van te houden, armoede en rijkdom gemeenschappelijk te dragen."

Wie dezen toestand een idealen zou willen noemen, heeft het echter volgens schr. glad mis, als hij vervolgt: „Doch deze goede trek van het inlandsche familieleven is, helaas, zoo eenzijdig ontwikkeld en wordt gewoonlijk zoo verkeerd toegepast, dat ze bijna een nationale ramp geworden is. De natuurlijke liefde van den Javaan staat niet onder goede tucht, en zoo komt het, dat zij het geheele maatschappelijke leven terneer drukt. Arme Javanen weten, dat zij in het geval van nood op den steun van meer gegoede verwanten kunnen rekenen. Zij weten ook, dat, al zou de natuurlijke liefde niet sterk zijn, de publieke opinie deze verwanten dwingen zal voor hen te zorgen. Bij verarming ontbreekt dus de prikkel om er zich boven op te werken en een zelfstandige positie te verwerven. En zij, die een zekeren welstand bezitten, missen de gelegenheid om vooruit te komen. Op zijn gunstigst genomen hebben zij al hunne inkomsten noodig voor dagelijksch gebruik, maar gewoonlijk worden zij nog genoodzaakt schulden te maken bovendien."

Tectona.

De 4e afl. van het nieuwe boschbouwkundig tijdschrift Tectona, het orgaan der Vereeniging van ambtenaren bij het boschwezen in Ned.-Indië, bevat verschillende opstellen, waarvan wij noemen: Nogmaals een en ander over een Boschproefstation op Java, door Altona. (De schrijver acht de oprichting van zulk een proefstation „eene onafwijsbare eisch voor de verdere ontwikkeling van ons vak.") — Rond of vierkant hout, door Ch. S. Lugt. — De aftapping van ficus elastica in het boschdistrict O. Preanger c.a., door A. Th. L. Salverda. — Zuivering van natuur djatibosschen, door Van Deventer. — Houtvesters bij de boschinrichting, door F. W. Snepvangers. — De positie der mantri's politie en boschwachters bij het boschwezen, door H. ten Oever (uit welk artikel blijkt, dat, uit financieel oogpunt beschouwd, de positie „van Inlands beambte bij het Boswezen", allesbehalve rooskleurig is te noemen. De mantri's verdienen *f* 35 's maands met 5 driejaarlijksche verhoogingen, elk ad *f* 6 's maands; met de boschwachters is het nog treuriger gesteld; hun inkomen bedraagt niet meer dan 20 gld. per maand. De schrijver toont met cijfers aan, dat zoo'n functionnaris, getrouwd zijnde en met kinderen gezegend, minstens *f* 22.50 's maands moet verdienen om in de allernoodzakelijkste behoeften te voorzien. De schrijver hoopt, dat de in uitzicht gestelde — zij het ook slechts geringe — verhooging in deze toestanden verbetering moge brengen). — Is de djati grondbederfster? door H. J. Kerbert. — Excursie-indrukken, door H. J. Kerbert.

Bataksch Instituut.

Als tweede levensteeken naar buiten van het sedert eenigen tijd bestaande zgn. Bataksch Instituut (een te voren verschenen, door den heer M. Joustra samengesteld Litteratuur-overzicht der Bataklanden beschouwen wij als de eerste levensuiting) is dezer dagen verschenen van de hand van denzelfden schrijver, een werkje, getiteld: **Hygiënische misstanden in het Karoland.** De schrijver vertoefde vele jaren als zendeling te midden der bewoners van genoemd gedeelte der Bataklanden op Sumatra, en moet geacht worden volkomen op de hoogte te zijn van de daar heerschende zeden en gebruiken. Hij behandelt achtereenvolgens: Bevolking, voorwaarden en middelen van bestaan, voeding, woning, oorlogen, ziekten, ziekenbehandeling en sexueele verhoudingen.

Ten einde het goede doel, dat de samensteller en het directorium van het Bataksch Instituut beoogen, bevorderlijk te zijn, laten wij hier volgen een gedeelte uit schrijvers voorwoord, dat stellig ook een opwekking bedoelt aan hen, die uit eigen aanschouwing met andere gedeelten der Bataklanden bekend zijn dan de door den heer Joustra beschrevene, om hun licht te ontsteken, ook al zijn zij momenteel geen „ambtenaar" of „zendeling" in de Bataklanden.

De heer Joustra schrijft namelijk: „Dit opstel wordt derhalve aan alle ambtenaren en zendelingen in de Bataklanden toegezonden, met verzoek op de blanco-bladzijden te willen aanteekenen, hoe het met de behandelde toestanden enz. in ieders streek gelegen is. Dikwijls zal men waarschijnlijk met de vermelding, dat het juist zoo is als bij de Karo's, kunnen volstaan. Mocht de wit gelaten bladzijde geen ruimte genoeg aanbieden voor te maken opmerkingen, dan zal men wel zoo vriendelijk willen zijn, er een afzonderlijk blaadje in te leggen.

Ten dringendste wordt men verzocht het boekje na invulling terug te zenden aan het Bataksch Instituut, Leiden, Breestraat 105, daar de bedoeling is de gezamenlijke gegevens om te werken tot één leiddraad voor het onderzoek over de Bataklanden in hun geheel.

Een volledige verzameling dier gegevens uit de onderscheidene deelen der Bataklanden zal ook dit nut hebben, dat reeds daaruit ten deele zal blijken, waar het medisch onderzoek bijv. het meest noodig is, of ook de minste bezwaren zal ontmoeten."

Wij houden ons overtuigd, dat ook aan de door ons bedoelde belangstellende deskundigen (of, als men wil, deskundige belangstellenden) op aanvraag aan bovengenoemd adres, gaarne een exemplaar zal worden toegezonden.

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op het onlangs verschenen **Verslag omtrent de Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Ned.-Indië** over het jaar 1907 (gedrukt bij de Javasche Boekhandel en Drukkerij te Weltevreden), hetwelk een groote uitbreiding heeft ondergaan, nu de telefoondienst voor de eerste maal een deel van dit Verslag uitmaakt.

Verder op het Verslag der vergadering van het Indisch Genootschap van 12 Januari j.l., waarin **Mr. J. H. Carpentier Alting** eene lezing hield over rechter en zaakwaarnemer bij de rechtspraak over inlanders.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die d a g e l ij k s, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 13 Januari 1909;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws v. d. Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost t/m 15 Januari 1909;
Het Soer. Handelsblad t/m 12 Januari;
De Javasche Courant 1 t/m 3 Januari;
Het Ned. Ind. Effectenblad No. 1;
De Ind. Mercuur No. 6;
Handelsberichten v/h Ministerie van Landbouw enz. 4 Februari no. 99;
Neerlandia no. 1;
Bandera Wolanda no. 25;
De Banier no. 2;
Delicourant t/m 14 Januari;
De Padanger t/m 15 Januari;
Exportblad No. 757;
De Stem v. Indië. No. 1 en 2;
't Onderwijs. No. 1 en 2;
Dames Weekblad van Indië, No. 25;
Moederland en Koloniën, Diepzeevisscherij m. Stoomschepen en vrachtvaart in Ned.-Indië;
Weekblad van Indië, No. 36;
De Indische Gids. afl. Februari;
Dr. W. van Bemmelen, Regenval op Java;
Mevr. I. M. I. Catenius, Ons huis in Indië;
Ind. Genootschap, Rechter en Zaakwaarnemer bij de rechtspraak over Inlanders.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 8 Jan. 1909. No. 2.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, één jaar verlof naar Europa aan den Controleur B. B., G. Ouwerling.

Ontslagen: op verzoek eervol, de klerk te Cheribon F. A. Zitter en te Bandjarnegara H. A. Meijer.

Benoemd: tot pandhuiscontroleur R. G. A. Schreiner.

Tijdelijk gesteld: met den titel van Inspecteur voor de verkeerswegen op de Buitenbezittingen, ter beschikking van den Dir. der B. O. W., de ingenieur 1e kl. J. J. A. van Dreveldt; ter beschikking van den Chef der exploitatie van den Sumatra-Staatsspoorweg, de adjunct-chef S. S. op Java, H. P. de Vogel.

Ontslagen: op verzoek eervol, de gewezen regent van Toeniwara op het eiland Manipa, Abdoel Waran Kamalene.

Benoemd: tot inlandsch officier bij den landraad te Kraksaän Kas Wirio Sepoetro en Raden Koesomo di Radjo; tot controleur in het gouv. Sumatra's Westkust A. H. N. Kruijsboom.

Geplaatst: te Lawang de onderwijzer 3e kl. H. N. van Amerom.

Overgeplaatst: naar Pati de onderwijzer 2e kl. D. H. W. Weenink van Loon; naar Djoewana de idem F. Koster.

Militair Departement.

Benoemd: tot 1e commies de 2e commies J. Samson; tot 2e idem de 3e J. P. A. M. Ruger.

Geplaatst: te Bandoeng de 2e luit. der genie J. Paalman.

Benoemd: tot luitenant-adjudant van het wapen der cavalerie de 1e luit.-adj. J. G. Koopman en geplaatst te Batavia.

***

Uit de Javasche Courant van 12 Januari 1909. No. 3.

Ordonnanciën en Besluiten.

I. Ordonnantie, vaststellende de regelen volgens welke gronden, behoorende tot het Staatsdomein in het Gouvernementsgebied der residentie Westerafdeeling van Borneo in erfpacht kunnen worden uitgegeven.

II. Besluit, waarbij buiten werking wordt gesteld het besluit van 11 Aug. 1908, regelende het kostuum der ambtenaren van het Binnenl. Bestuur en Chineesche Officieren in Ned.-Indië.

III. Besluit, wijziging brengend in de voorwaarden van de overeenkomst voor de bediening van de paketvaart in Ned.-Indië (als eindpunt wordt opgenomen Port-Darwin, Noord-Australië).

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol uit 's lands dienst de raadsheer in het Hooggerechtshof van Ned.-Indië Mr. P. J. van der Zweep; de ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten J. J. Boeije; de klerk te Weltevreden C. W. Veenstra.

Benoemd: tot lid van den gemeenteraad van Bandoeng H. Langelaan; bij den gewestelijken raad der Preanger Regentschappen Mr. J. P. G. Westhoff.

Ontslagen: uit 's lands dienst de geschorste wedono van Gading, regentschap Probolinggo, Raden Tjokro di Wirio; op verzoek eervol als luitenant der Arabieren te Grisee, Said Abdullah bin Abdulrachman bin Mohamad Ghaneman.

Benoemd: tot hoofd der Chineezen te Laboean-Hadji (Lombok) Tjioe Kwie Ik; tot luitenant der Chineezen te Pemelang (Pekalongan) Kwe Swi Tin; tot onderwijzer 3e klasse te Buitenzorg J. N. M. Augustijn.

Toegelaten: tot uitoefening van de geneeskundige praktijk enz. in Ned.-Indië R. N. v/d Elst, arts.

Benoemd: tot agent der Wees- en Boedelkamer te Batavia voor de residentie Lampongsche districten F. J. A. Wollrabe.

Militair Departement.

Ontslagen: op verzoek eervol, de kapitein der art. C. F. Gits; de 1e luit. der inf. P. F. Habraken; de off. van gez. 2e kl. H. Th. Jansen.

Bevorderd: tot 1en luit.-magazijnmeester bij de mil. administratie de 2e luit. L. J. E. E. v/d Elst.

Gesteld: op nonactiviteit de 2e luit. der inf. G. A. Hendricksz en de kapitein der art. H. C. J. Smeets.

Overgeplaatst: naar Batavia de majoor der art. L. A. F. Hoolboom.

Geplaatst: te Batavia de 1e luit. H. A. Gerth v. Wijk; bij het 1e bat. de 2e luit. L. J. Willemsen; bij het 20e bat. de 2e luit. H. van der Wal.

Overgeplaatst: naar Atjeh en onderh. de 2e luit. F. Dieleman en de kapt. M. van der Vliet.

***

Voorts bevat bovengenoemd No. nog: Het Verslag der Staatsspoorwegen over de maand Augustus 1908; Mededeelingen over het Mijnwezen (Bekendmakingen betreffende vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen enz.) en (in brochure-vorm) de verslagen der commissie belast met afnemen van voorbereidend en eind-examen voor den Ned.-Indischen administratieven dienst.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het ss. „Prins Frederik Hendrik", gezagvoerder D. Nieman, bestemd te vertrekken van Amsterdam naar West-Indië op 5 Februari 1909.

Mejuffr. C. C. de la Parra; 1 korp. en 10 m.

Passagierslijst van het ss. „Koningin Wilhelmina" gezagvoerder J. R. de Brouwers, bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 6 Februari en van Genua 18 Februari 1909.

J. van Holst Pellekaan en echtgenoote; J. Parmentier en echtgenoote; L. J. Heil; C. W. K. van Strijen; Mr. E. J. Dommering; Mejuffrouw R. Tombrink; Mejuffr. A. van 't Groenewout; G. J. van Stipriaan Luiscius en echtgenoote; Mejuffr. A. E. M. Moll; J. E. Asbeek Brusse en echtgenoote; W. R. Utermöhlen; Mevrouw L. Hazelhoff-Schadee en 2 kinderen; Mejuffrouw H. Storm van 's-Gravensande; Ds. L. J. Wesseldijk, echtgenoote en 3 kinderen; L. P. G. Hartwig en echtgenoote; J. P. Delprat; L. Heyligers; A. C. v. d. Hout en echtgenoote; Mr. H. A. Lorentz; Mr. Stalker; Mevrouw C. L. van Blommestein en kind; J. A. van Nie; G. K. Kryger; Mejuffrouw A. M. Netelenbos; J. A. Godding en echtgenoote; C. H. C. Maurenbrecher; A. Haringhuizen; J. Barendtszen; J. C. Kindermann; A. Keunen; W. C. Frankevoort en echtgenoote; Mevr. Wed. M. M. van Blommestein-de Man en dochter; A. Klootwijk en echtgenoote; Wuschek; W. J. C. Eisses; Mr. Frost; H. J. Boot; A. J. F. ten Kroode; L. A. van Egmond; H. F. Wiegand, benevens een detachement suppletietroepen.

Passagierslijst van het S.S. „Koning Willem III", gezagvoerder V. Stobbe, vertrokken van Batavia 14 Januari 1909 en aangekomen te Genua 7 Februari

G. K. B. Agerbeek, echtgenoote en 2 kinderen; A. Riemens; Mevrouw M. Teilers van Bommel; Dr. W. van Lingen en echtgenoote; H. J. Kerbert, echtgenoote en kind; J. J. Vaz du Gama Barota, echtgenoote en 4 kinderen; J. A. Jager; C. A. Fock; D. M. Keulemans, echtgenoote en kind; R. A. C. van Ameyde; J. Woudstra; W. Kneubuhler, W. B. ter Horst; J. P. Houthuysen en echtgenoote; Mejuffrouw C. M. Binnendijk; Mevr. Wed. I. van der Spek; H. Houtgraaf; C. G. Heykoop; C. R. von Elm; W. Clemens; W. Houthuis en echtgenoote, benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen.